

LÜBNAN HİZBULLAHI VE İSRAİL'İN LÜBNAN İŞGALİNİ MEŞRULAŞTIRMA ÇABALARI

LEBANON'S HEZBOLLAH AND ISRAEL'S EFFORTS TO LEGITIMISE THE OCCUPATION OF LEBANON

Emrah ÖZERDEN*

* Yüksek Lisans Öğrencisi,
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Uluslararası İlişkiler Anabilim
Dalı,
ozerden.emrah@ogr.ahievran.e
du.tr

ORCID:
0009-0003-6223-1189

Özet

Lübnan, tarih boyunca farklı medeniyetlerin ve dini toplulukların etkisi altında şekillenmiş; Maruniler, Sünniler, Şiiiler ve Dürziler gibi gruplar, siyasi ve sosyal yapıyı belirlemiştir. 20. yüzyılda Fransız manda yönetimi ve Milli Pakt, ülkenin mezhepsel dengelerini belirlemiştir. Musa es-Sadr liderliğinde EMEL Hareketi (Harakat Amal-Umut Hareketi) örgütlenmiş ve Şii toplumu güçlendirmiştir. Bu çalışma, Lübnan'daki Şii topluluğun EMEL Hareketi'nden Hizbullah'a uzanan örgütlenme sürecinde bölgesel ve uluslararası güç dengelerinin etkisini ve İsrail'in Lübnan işgallerinde uluslararası meşruiyet arayışlarını incelemektedir. Araştırmanın temel amacı, İsrail'in askeri ve siyasi faaliyetlerini meşrulaştırmak için kullandığı söylemleri ve stratejileri ortaya koymak, bu çabaların Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Almanya, Fransa ve İngiltere gibi önemli aktörler nezdinde nasıl karşılandığını analiz etmektir. Bu bağlamda çalışmada, uluslararası aktörlerin tepkilerinin İsrail'in politik hedeflerine ulaşma sürecini ne ölçüde etkilediği sorgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Lübnan Hizbullahı, İsrail İşgali, Meşruiyet Arayışları

Abstract

Lebanon has been shaped throughout history by the influence of different civilisations and religious communities; groups such as the Maronites, Sunnis, Shiites and Druze have determined its political and social structure. In the 20th century, French mandate rule and the National Pact determined the country's sectarian balance. The EMEL Movement (Harakat Amal-Hope Movement), led by Musa es-Sadr, was organised and strengthened the Shia community. This study examines the impact of regional and international power balances on the organisational process of the Shia community in Lebanon, from the EMEL Movement to Hezbollah, and Israel's search for international legitimacy in its invasions of Lebanon. The main objective of the research is to reveal the rhetoric and strategies used by Israel to legitimise its military and political activities and to analyse how these efforts were received by key international actors such as the United States, Germany, France and the United Kingdom. In this context, the study will question the extent to which the reactions of international actors affected Israel's process of achieving its political goals.

Keywords: Lebanon's Hezbollah, Israel Occupation, Search for Legitimacy

Başvuru Tarihi/ Received:
27.09.2025

Kabul Tarihi/Accepted:
04.12.2025

ARAŞTIRMA MAKALESİ

ISSN 2618-6217

1. Giriş

Lübnan'daki Şii topluluğun siyasal ve toplumsal örgütlenmesi, EMEL Hareketi'nden Hizbullah'a uzanan süreçte, bölgesel ve uluslararası güç dengeleri çerçevesinde şekillenmiştir. İsrail'in Lübnan'a yönelik işgalleri konusunda Hizbullah'ın yürüttüğü askeri ve siyasi faaliyetler üzerinden sağlanmaya çalışılan uluslararası meşruiyet, başta ABD, Fransa ve İngiltere olmak üzere önde gelen bölgesel ve küresel aktörler nezdinde beklenen düzeyde karşılık bulmamış; bu girişimler, çeşitli uluslararası tepkiler ve sınırlı desteklerle sonuçlanmıştır. Bu bağlamda, Lübnan'daki Şii topluluğun siyasal ve toplumsal örgütlenmesini ve Hizbullah'ın uluslararası meşruiyet arayışını değerlendirebilmek için, ülkenin tarihsel ve demografik yapısını göz önünde bulundurmak büyük önem taşımaktadır.

Lübnan, tarih boyunca Doğu Akdeniz'in stratejik konumu ve çok çeşitli dini yapısı nedeniyle hem bölgesel hem de uluslararası aktörlerin ilgisini çekmiş bir ülke olmuştur. Ülkenin sosyal ve siyasal dokusu, Maruniler, Sünniler, Şiiler ve Dürziler gibi farklı dini toplulukların etkisiyle şekillenmiş; bu yapı, 20. yüzyılda Fransız manda yönetimi ve 1943'te kabul edilen Milli Pakt ile resmi olarak siyasal sisteme yansımıştır. Söz konusu tarihsel ve demografik yapı, Lübnan'da mezhepsel dengeyi korumayı amaçlayan siyasetin temel çerçevesini oluşturmuş ve ülkenin modern siyasetini anlamak için kritik bir arka plan sağlamıştır.

Şii topluluğun siyasal ve toplumsal örgütlenmesi, 1970'lerden itibaren Lübnan siyasetinde belirleyici bir rol oynamaya başlamıştır. Musa es-Sadr liderliğinde kurulan EMEL Hareketi, Şiilerin kamusal alanda görünürlüğünü artırmış ve toplumsal taleplerini siyasete taşıyabilecek bir altyapı oluşturmuştur. EMEL'in faaliyetleri, Şiilerin örgütsel ve siyasi kapasitesini güçlendirirken, Lübnan iç siyasetinde mezhepler arası güç dengesinin yeniden şekillenmesine de zemin hazırlamıştır. Bu süreç, 1980'lerde Hizbullah'ın kurulmasıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Şii topluluğun siyasal ve toplumsal örgütlenmesinin güçlenmesi ve Hizbullah'ın ortaya çıkışı, sadece Lübnan iç siyasetini etkilemekle kalmamış, aynı zamanda İsrail'in bölgedeki güvenlik politikalarını ve uluslararası meşruiyet arayışlarını da şekillendiren bir faktör haline gelmiştir.

İsrail'in Lübnan'a yönelik işgalleri ve askeri operasyonları, yalnızca güvenlik stratejileriyle açıklanamaz; aynı zamanda uluslararası meşruiyet kazanma çabalarının bir parçası olarak da değerlendirilebilir. Özellikle İsrail'in 1982'deki Lübnan İşgali ve 2006'daki İsrail-Hizbullah Savaşı gibi süreçlerde, İsrail, Hizbullah'ı hedef alarak hem iç kamuoyunu hem de uluslararası aktörleri ikna etmeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede,

İsrail'in askeri ve siyasi faaliyetleri, Hizbullah'ı "terör örgütü" olarak gösterme ve uluslararası meşruiyetini güçlendirme stratejisinin bir parçası olarak şekillenmiştir. Ancak bu strateji, bölgesel aktörler ve Lübnan'daki çeşitli topluluklar nezdinde farklı tepkilerle karşılaşmış; İsrail'in meşruiyet arayışları, zaman zaman beklenen etkiyi yaratamamış ve aksine eleştirilerle karşılaşmıştır. Bu durum, İsrail'in güvenlik gerekçeleri ile uluslararası meşruiyet arayışları arasındaki gerilimi ve bölgesel karmaşıklığı gözler önüne sermektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, İsrail'in Lübnan işgalleri bağlamında uluslararası meşruiyet arayışını incelemek, ABD ve Avrupa ülkelerinin bu çabalara yönelik tepkilerini analiz etmek ve uluslararası aktörlerin tutumlarının İsrail'in politik hedeflerine ulaşmasını ne ölçüde etkilediğini ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışma, İsrail'in Lübnan işgalleri sırasında meşruiyetini hangi söylemler ve stratejilerle güçlendirmeye çalıştığını, ABD, Almanya, Fransa ve İngiltere gibi önemli aktörlerin İsrail'in Lübnan'daki askeri operasyonlarına nasıl tepki verdiğini ve uluslararası aktörlerin tepkilerinin İsrail'in politik hedeflerine ulaşmasını ne ölçüde etkilediğini sorgulamaya ve yanıt aramaya çalışmaktadır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılacak olup, doküman incelemesi temel alınarak analiz gerçekleştirilecektir. Veri toplama sürecinde uluslararası haber kaynakları ve basın açıklamaları, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) kararları, diplomatik açıklamalar ile akademik makaleler ve bölgesel analiz raporları esas alınacaktır. Bu kapsamda öncelikle Lübnan'ın tarihsel ve demografik yapısı, Maruniler, Sünniler ve Şiiler gibi toplumsal grupların tarihsel süreçteki oluşumları ele alınacak, daha sonra Musa es-Sadr öncülüğünde EMEL Hareketi'nin kurulması ve bu hareketin Hizbullah'a dönüşümü, ideolojik temelleri ortaya konacak, son olarak İsrail'in Lübnan işgalleri ve Hizbullah ile mücadele söylemleri üzerinden yürüttüğü meşruiyet arayışları incelenecektir.

2. Lübnan'ın Tarihsel Arka planı

Lübnan'ın tarihi, tüccar ve denizci kimlikleriyle tanınan, dönemin ileri medeniyetlerinden Fenikelilere kadar uzanmaktadır. Bu nedenle, özellikle milliyetçilik akımlarının etkisiyle bazı Lübnanlı milliyetçiler Arap kimliğini reddederek kökenlerini Fenikelilere dayandırmışlardır. Lübnan, sonraki dönemlerde Asurlular, Yeni Babilliler, Persler, Makedonyalılar ve Romalıların egemenliği altına girmiştir. Günümüzde ise ülkede Maruniler, Sünniler, Şiiler ve Dürziler başlıca toplumsal grupları oluşturmaktadır (Kor, 2006: 25). Bu topluluklar arasında Maruniler, Suriye'den göç eden bir Arap

topluluğu olmalarına rağmen kendilerini Arap kimliğiyle tanımlamaktan kaçınmışlardır. İsimlerini 4. yüzyılda yaşamış olan Aziz Maron'dan alan Maruniler, Bizans İmparatorluğu döneminde ayrımcılıkla karşılaşınca Lübnan Dağları'na çekilmiş ve 20. yüzyılın başlarına kadar burada varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bizans'ın asimilasyon girişimlerine rağmen kültürlerini ve dinlerini muhafaza etmiş, aynı zamanda Katoliklerle güçlü bağlar kurmuşlardır. 1375'ten itibaren Memlükler, Marunilerin atalarından kalan toprakları kullanmalarına izin vermiş, 1526'da Osmanlı hakimiyetinde de bu durum devam etmiştir. Dinsel yakınlık nedeniyle Roma Kilisesi ile ilişkilerini geliştiren Maruniler, Roma kolejinde eğitim almış; bu durum onların diğer Lübnan topluluklarına göre daha eğitilmiş hale gelmesini sağlamış ve kısa sürede ülkenin siyasal ve ekonomik yapısında etkin bir konuma ulaşmalarına katkıda bulunmuştur (Atlioğlu, 2014: 34).

Sünniler, 630'lu yıllarda İslam orduları Lübnan'ı fethettikten sonra bölgede yaşamaya başlamıştır. Sünni toplum daha önce mezhepsel anlamda Marunilerden sonra en kalabalık ikinci grup iken 1950'lerden sonra Şii nüfusun artması ile birlikte bunların gerisinde kalmış, genellikle kıyı bölgelerdeki düzlük alanlarda yaşamışlardır (Nanji, 1991: 59). Daha çok Arap milletler ile ilişkilerini geliştirmeye çalışan Lübnan'daki Sünniler, Osmanlı dönemindeki etkin rolleri, Fransız manda yönetiminin başlaması ile zayıflamasına rağmen halen Lübnan üzerinde önemli bir etkiye sahip mezhepsel grup olarak dikkat çekmektedir (Andırırbu, 2020: 194).

Şiiler, 7. yüzyıldan itibaren Şam merkezli Emevi yönetimi altında maruz kaldıkları baskılardan kaçmak ve güvenli bir sığınak bulmak amacıyla Lübnan'a göç etmeye başlamış, bölgenin coğrafi yapısı da bu yerleşime uzun süre elverişli bir zemin sunmuştur (Bulut, 1997: 5). Pasifizmin¹ tesiri altında olan Şiilik inancına göre gaip olan 12. İmam bir kez daha dünyaya gelecek, Şiileri ve Müslümanları muzaffer kılacaktır (Kahraman, 2019: 53). Şiilere göre, Allah'ın emirlerini tebliğ etme görevi peygambere, halkı yönetme yetkisi ise Allah'ın belirlediği imamlara verilmiştir. Bu inanıştaki en büyük güçlük ise gaip olan 12. İmam gelene kadar Şii toplumunu kimin yöneteceği. Dolayısıyla bu yaklaşım Lübnan'da bulunan Şii toplumun, yönetimde bulunan iktidarlardan hak talep etmelerini engellemiş ve bu durum ise Şii toplumun, Müslüman yöneticilere daha fazla itaatkâr olmalarına neden olmuştur. Şiiler, ilk kez 1923 yılında Fransız idarecilerini hedef alarak düşük yoğunluklu ve başarısız bir ayaklanma girişiminde bulunmuşlardır. Hatta 1932 yılında yapılan nüfus sayımında dahi kendilerini sayısal olarak tam anlamıyla ortaya koyamamışlardır (Cleveland, 2008: 243).

---

¹ Şiilikte Pasifizizm, tarih boyunca siyasetten uzak durmayı ve toplum içinde uzun süre yönetenlerle yakın ilişkiden kaçınmayı ifade etmektedir.

Lübnan'ın demografik yapısı hem iç dinamikler hem de uluslararası müdahalelerle şekillenmiştir. 1917'de Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal, Osmanlı'ya isyan ederek 1918'de Lübnan ve Suriye'ye girmiş, ancak İngiliz ve Fransız kuvvetleri tarafından bölgeden çıkarılmıştır. Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesi üzerine Fransa, Milletler Cemiyeti aracılığı ile Lübnan ve Suriye'yi mandater yönetim altına almış, ancak manda yönetimi baskıcı ve istikrarsız olmuştur. Dönemin Fransız Yüksek Komiseri, bazı bölgeleri Suriye'den ayırarak Trablusşam, Beyrut, Sayda, Beka ve Sur'u Lübnan'a dahil etmiş; bu düzenleme Müslüman nüfusun artmasına ve ülkenin demografik yapısının değişmesine yol açmıştır (Fieldhouse, 2006: 314).

1926'da Lübnan Cumhuriyeti'nin kurulmasına ve anayasanın ilanına rağmen, Fransız manda yönetimi etkisini sürdürmüştür. Aynı yıl ilk cumhurbaşkanı olarak Grek Ortodoks Charles Dabbas seçilmiştir. Anayasada mezheplerin devlet yönetiminde adil temsil edilmesi öngörülse de oranlar net bir şekilde belirlenmediği için eğitim düzeyi daha yüksek olan Maruniler üst düzey görevlere gelmiştir. 1932'de yapılan ilk ve tek nüfus sayımı, dini aidiyet temelinde Hristiyan ve Müslüman olarak kategorize edilmiştir. 1936'da tüm dini grupların yönetimde adil temsilini sağlayan bir anlaşma imzalanmış, ancak Fransa Meclisi tarafından onaylanmamıştır. 1937'de ise Maruni Emile Edde cumhurbaşkanı, Sünni Hayreddin El Ahbab başbakan seçilmiş ve bu paylaşım modeli 1980'e kadar Lübnan siyasi sisteminde kalıcı olmuştur (Cleveland, 2008: 253). Bu çerçevede, Lübnan'daki siyasi düzenin şekillenmesinde en kritik adımlardan biri, 1943 yılında kabul edilen Milli Pakt olmuştur. Fransız mandası döneminde belirlenen demografik yapı ve yönetim anlayışı, bu paktın temel dayanaklarını oluşturmuş ve ülkenin siyasi sistemine uzun yıllar yön vermiştir.

Milli Pakt olarak bilinen anlaşmanın en önemli özelliklerinden birisi, mecliste dini grupların temsil edilmesi için bir formül geliştirmiş olmasıdır. Anlaşmada, demografik yapıyı belirleyici bir unsur olarak 1932 yılı nüfus sayımının verileri temel alınmıştır. Nüfus sayımına göre, Hristiyanların oranı Müslümanlara kıyasla altıya beş olarak belirlenmiş ve bu doğrultuda meclisteki 55 milletvekilinin 30'u Hristiyanlardan, 25'i ise Müslüman ve Dürzi üyelerden oluşmuştur. Ayrıca Bakanlar Kurulu'nda ikişer veya üçer bakanlık Marunilere ve Sünni Müslümanlara, birer bakanlık da diğer dini gruplara verilmiş ve bu sistem 1975 yılında başlayan Lübnan İç Savaşı'na kadar devam etmiştir (Acar, 1989: 33). Ancak 1943 Milli Paktı'ndaki temel sorun, siyasi yönetim etnik grupların sayılarına göre düzenlenmiş olmasına rağmen, Hristiyan Cumhurbaşkanının parlamenter sistemdeki gibi meclisi feshetme, Başbakanı ve Silahlı Kuvvetler Komutanı'nı atama gibi çok geniş yetkilere sahip olmasıdır. Bu durum ise ilerleyen

dönemlerde yaşanacak çatışmaların önemli bir sebebini oluşturmuştur (Taflıoğlu, 2016: 35).

İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile Lübnan üzerinde otorite kurmakta zorluk çeken Fransa, Lübnan'a bağımsızlık vermeye mecbur kalmış, 20 Aralık 1943 yılında Lübnan'ın egemenlik hakkını resmen tanımış ve 1946 yılında ise birliklerini Lübnan'dan çekmiştir (Turan, 2016: 198). 1945'te Lübnan, Arap Birliği ve BM'ye üye olmuş, liberal ekonomi politikalarıyla ticari alanda ilerleme kaydetmiştir. Mısır'da Cemal Abdülnasır'ın iktidara gelmesiyle Lübnan'daki Müslümanlar nüfus sayımı talep etmiş, ancak bu reddedilmiş ve hükümete karşı ayaklanma girişimi başlamıştır. Hristiyan Cumhurbaşkanı ABD'den yardım istemiş, bunun üzerine bölgeye 15.000 ABD askeri gönderilmiştir. Cumhurbaşkanı Fuat Şihab, Müslümanlara güç paylaşımı konusunda adım atarak gerginliği geçici olarak yatıştırmayı başarmıştır (Acar, 1989: 38).

İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın Fransa'yı işgal etmesi ile Lübnan, Nazi Almanya'sı ile iş birliği içinde olan Vichy Hükümeti ile Batılı Liberal demokratik ülkelerin desteklediği Özgür Fransa Hareketi arasında yaşanan mücadelenin merkezi durumuna gelmiştir. İngiltere; Almanya'nın faaliyetlerinde Lübnan'ı üs bölgesi olarak kullanamaması için Özgür Fransa hareketi ile birleşerek Lübnan'ı işgal etmiştir (Kahraman, 2019: 67-68). 1943 yılında Lübnan'da bulunan Fransız yönetimi İngiltere'nin baskısına dayanamamış, Lübnan Anayasası'nı yürürlüğe koymuştur. Aynı yıl seçim yapılarak, Hristiyan cumhurbaşkanı meclis tarafından seçilmiş, Müslüman başbakan ise cumhurbaşkanı tarafından atanmıştır (Zamir, 1978: 232-235).

1960-1970 yılları arasında Lübnan, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) İsrail'e karşı Lübnan'ı üs olarak kullanmasına izin verenler ile İsrail ile çatışmak istemeyenler arasında bölünmüştür. Bu dönemde muhafazakâr ve solcu kesimler arasındaki kutuplaşma derinleşmiş, Falanjistler ile bazı Maruni ve Şii gruplar muhafazakarları, Müslümanlar, Dürziler, Filistinliler ve bazı Hristiyan azınlıklar ise solcu kesimi oluşturmuştur. Solcu kesim 1969'da Lübnan Ulusal Hareketi'ni kurmuştur. Silahlanan gruplar arasında 1975'te Falanjistlerin 27 Filistinliyi öldürdüğü Beyrut Otobüs Katliamı ile iç savaş başlamıştır. Ordudaki askerler dini ve etnik gruplarına katılmak için kaçmış, böylece Lübnan ordusu etkinliğini kaybetmiştir. Suriye, Hristiyanlar lehine müdahale etmiş ve 1976'da Lübnan'ı işgal etmiştir. Ateşkesle Arap Caydırıcı Gücü Lübnan'a yerleşmiştir (Kahraman, 2019: 77-78). Böyle bir iç savaş ortamının ardından, Lübnan'daki çatışmalar bölgesel güçlerin müdahaleleriyle yeni bir boyut kazanmıştır. 1982'de İsrail, Lübnan'ın güneyinde özerk FKÖ bölgelerine saldırarak işgale başlamış, bu süreçte birçok Şii Beyrut'a göç etmiştir. ABD ve BM baskısıyla İsrail güçleri geri çekilmiş

ve bölgeye BM Barış Gücü yerleştirilmiştir. Aynı yıl İsrail tekrar güney Lübnan'ı işgal etmiş, 1983 Ağustos'unda geri çekilirken kontrolü Lübnanlı Hristiyan gruba bırakmıştır. 1983'te ABD askerlerine yönelik saldırılar sonucu çok sayıda Amerikan ve Fransız askerinin ölmesi üzerine bu ülkeler askerlerini çekmiştir. İç savaş, 1989'da Suudi Arabistan'da imzalanan Taif Anlaşması ile sona ermiş ve parlamentoda Hristiyanların lehine olan sandalye sayısı Müslümanlarla eşitlenmiştir (Cleveland, 2008: 429-432). Taif Anlaşması bazı kesimlerce hoş karşılanmasa da iç savaşı durdurmuş, harabeye dönmüş bölgeleri yeniden inşa etme fırsatını Lübnan'a vermiştir (Bağlıoğlu, 2008: 29).

3. Emel Hareketi'nden Hizbullah'a Giden Süreç

EMEL Hareketi'nden Hizbullah'a giden süreci anlamak için Musa es-Sadr'ın hayatı önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. 1928'de İran'ın Kum şehrinde doğan Musa es-Sadr, Cebel Amil medreselerinde eğitim görmüş ve 1953'te Tahran Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Kum ve Necef'te İslami ilimler üzerine dersler almış, Irak'ta Şiilik temelli Dava Partisi'nin kuruluşunda yer almıştır. 1958'de İran'a dönmüş, kısa bir süre sonra Lübnan'daki Şiilerin daveti üzerine Lübnan'a gelmiş ve Güney Lübnan'da Şii toplumu örgütlemeye başlamıştır. Bu amaçla ilk olarak yardım vakıfları kurarak halka ulaşmayı hedeflemiştir (Kahraman, 2019: 84-85).

1969'da Musa es-Sadr, 9 üyelik yasama ve 12 üyelik icra kurulundan oluşan Lübnan Şiiler Yüksek Meclisi'ni kurmuş ve başkan seçilmiştir. Meclisin temel amaçları arasında Şii cemaatini örgütlemek, sosyo-ekonomik koşulları iyileştirmek, bütünsel bir İslam anlayışını uygulamak, Lübnan'ın bağımsızlığını korumak ve diğer cemaatlerle iş birliği yapmak yer almıştır (Aktaş, 2022: 32). Musa es-Sadr, Şiilerin haklarını savunmak amacıyla kurduğu Şii Meclisi'nin ardından 1971'de Mahrumlar Hareketi'ni başlatmıştır. 1975'te devlet otoritesinin zayıflaması ve bölgedeki etnik-dini grupların silahlanmasıyla Şii topluluklar da güvenliklerini sağlamak için silahlanmıştır. Aynı yıl, Musa es-Sadr öncülüğünde Lübnan Direniş Hareketi kapsamında EMEL adlı silahlı milis gücü kurulmuştur (Kahraman, 2019: 53).

Musa es-Sadr, 1978 Ağustos'unda bazı görüşmeler yapmak üzere iki EMEL yetkilisiyle Cezayir'den Libya'ya geçmiştir. En son 31 Ağustos 1978'de Trablus'taki Elşati Otel'den çıkarken görüldüğü iddia edilmiş, ardından kendisinden haber alınamamıştır. Libya Dışişleri Bakanlığı Musa es-Sadr'ın İtalya'ya gittiğini açıklasa da, İtalyan yetkililer bunun doğru olmadığını bildirmiştir (Ebuzeri & Baran, 2012: 35). Musa es-Sadr'ın ortadan kaybolması halen açıklığa kavuşmamıştır. Kaddafi'nin emriyle kaçırıldığı ve öldürüldüğü iddialarına karşın, EMEL liderlerinden Dr. Halil Hamdan, İran ziyareti sırasında verdiği

demeçte, Libyalı muhaliflerden Musa es-Sadr'ın hala hayatta olduğunu ve cezaevinde tutulduğunu öğrendiklerini aktarmıştır (Zeynebiye, 2011).

Musa es-Sadr'ın kayboluşu ve EMEL içindeki kutuplaşmalar, Lübnan'daki Şii toplumu içinde yeni dinamikler oluşturmuştur. İran İslam Devrimi ve İran'ın bölgedeki etkisi, Hizbullah'ın doğuşuna zemin hazırlamıştır. Bu süreçte, İranlı din adamları Lübnan'a giderek vaaz vermiş ve Ali Ekber Muhteşemi, İmad Muğniye, Hüseyin el-Musevi, Abbas Musavi ve Suphi et-Tufeyl gibi liderlerle toplantılar yapmıştır (Aktaş, 2022: 35-37). Kuruluş sürecinde öne çıkan Abbas Musavi, İsrail ile birlikte yaşamayı kabul edecek bir yapıya sahip değildi ve radikaller için oldukça uygun biriydi (Hatun, 2016: 180). Bu gelişmeler, Şii hareketinin örgütsel ve ideolojik temellerinin şekillenmesine ve kısa süre sonra Hizbullah'ın resmî olarak kurulmasına zemin hazırlamıştır.

1982'de başlatılan davet faaliyetlerinin ardından 1985'te resmen ilan edilen Hizbullah'ın kurucusu olarak Şeyh Muhammed Fadlallah'ın adı öne çıksa da kendisi bu rolü kabul etmemiştir. 1989'a kadar örgütün yönetim yapısı belirsiz kalmış ve Hizbullah, cemaat temelli yatay bir örgütlenme ile faaliyet göstermiştir; bu yönüyle Müslüman Kardeşler gibi dikey yapılanmalardan ayrılmıştır (Bozkurt, 2013: 608). 1989 yılında Hizbullah, birinci kurultayını gerçekleştirerek liderini seçmiş ve Genel Sekreterlik makamını kurmuştur. Şeyh Suphi Tufeyl ilk genel sekreter olmuş, ancak sivil isyan girişimi başarısız olunca görevinden ayrılmıştır. Aynı yıl düzenlenen ikinci kurultayda Abbas Musavi genel sekreter, Naim Kasım ise yardımcısı olarak seçilmiştir. Kısa süre sonra Abbas Musavi, İsrail Hava Kuvvetleri'nin düzenlediği saldırı sonucu hayatını kaybetmiştir (Alagha, 2007: 44-46). Abbas Musavi'nin ardından Genel Sekreterlik görevine getirilen Hasan Nasrallah, bu makamda otuz yılı aşkın bir süre görev yapmıştır. 27 Eylül 2024'te ise İsrail tarafından gerçekleştirilen bir saldırı sonucu hayatını kaybetmiş ve ölümü İsrail Ordusu tarafından doğrulanmıştır (BBC News, 2024).

Örgütün liderlik değişimleri, aynı zamanda yönetim yapısının ve karar alma mekanizmalarının işleyişini de şekillendirmiştir. Hizbullah çoğunluğu Şii din adamlarından oluşan Şura Konseyi tarafından yönetilmiş; yedi Lübnanlı ve iki İranlı üyeden oluşan bu konsey, iki-üç yılda bir yapılan seçimlerle belirlenmiştir. İran'ın Şam ve Beyrut Büyükelçileri ise konseyde yer alarak iki ülke arasındaki koordinasyonu sağlamıştır (Çelik & Soydan, 2006). Hasan Nasrallah'ın ölümünün ardından, uzun yıllar genel sekreter yardımcılığı görevini yürüten Naim Kasım, Hizbullah'ın yeni lideri olarak atanmıştır (Elhan & Tür, 2025: 60). Bu yapılanma, aynı zamanda Hizbullah'ın ideolojik ve söylemsel yönlerinin gelişmesinde zemin oluşturmuştur.

Hizbullah, ideolojik temelini 1985 Şubat'ında yayımladığı "Lübnan'ın ve Dünyanın Ezilenlerine Açık Mektup" başlıklı manifestoda İslami bir devrim hedefi doğrultusunda oluşturmuş ve amaçlarını, dostlarını, düşmanlarını açıkça belirtmiştir (Aktaş, 2022: 45-53). Hizbullah, bu manifestoda İsrail'i "Siyonist İşgal" olarak tanımlamış ve ortadan kaldırılması gereken bir düşman olarak görmüştür. Lübnan'daki mevcut siyasi rejim de "zalim" olarak nitelendirilmiş ve temelden değişmesi gerektiği vurgulanmıştır. Askeri yapılanma "İslami Direniş" adıyla kurumsallaşmış, ideolojik düzeyde tüm üyeler cihada katılma sorumluluğu taşıyan mücahitler olarak tanımlanmıştır. Silahlı mücadelenin meşruiyeti, bu ideolojik çerçeveye dayandırılmıştır (Haksöz Okulu, 1990). Bu durum Hizbullah'ın bu dönemde, devrimci bir İslami hareket olarak kamusal alanda net bir söylem benimsemiş olduğunu açıkça göstermektedir.

4. İsrail'in Lübnan İşgalinde Hizbullah'la Mücadele Söylemleri Üzerinden Meşruiyet Arayışları

İsrail, kurulduğunu ilan ettiği 1948 yılından beri 1978, 1982, 1996 ve 2006 yıllarında olmak üzere dört defa Lübnan'ı işgal etmişti. Son olarak 2006 yılında Hizbullah ile İsrail arasında yaşanan çatışma BM'nin, her iki tarafında İsrail kuzey sınırı boyunca oluşturulacak 30 kilometrelik güvenli tampon bölgeden çekilmesine ilişkin kararı ile sona ermiş, fakat Hizbullah bölgeden çekilmemiştir. 2006 yılında yaşanan bu gelişme Lübnan'da Şii nüfus tabanında Hizbullah'ın zaferi olarak görülmüştür. Hizbullah'ın Lübnan'daki askeri, ideolojik ve sosyal hizmetlere ilişkin faaliyetleri Lübnan'da özellikle Şii nüfus nezdinde sempati ile karşılanmıştır. 2024 yılı Eylül ayında İsrail Lübnan'a tekrar saldırılara başlamış ve birçok bölge İsrail kuvvetleri tarafından vurulmuştur. İsrail Savunma Kuvvetleri, Hizbullah'ın altyapısını hedef almak ve yok etmek amacıyla saldırıları gerçekleştirdiğini açıklamıştır (Euronews, 2024). İsrail'in Lübnan'a saldırılarının gerekçelerini Arapça değil İngilizce olarak yayımlaması, mesajın esasen Lübnan halkına değil Batılı devletlere gönderildiğini açıkça göstermektedir. Ayrıca İsrail, saldırılarda Hizbullah hedeflerini vurduğunu söylese de sayısal veriler bununla çelişmektedir. Lübnan Sağlık Bakanlığı, saldırılarda iki binden fazla sivilin yaralandığını ve ölenlerin çoğunluğunun kadınlar ve çocuklardan oluştuğunu açıklamıştır (Erdemol, 2024).

İsrail'in Lübnan'a yönelik işgalleri, bölgedeki dinamikleri önemli ölçüde etkilemiş olsa da Hizbullah'ın inatçı direnişi ve özellikle Şii nüfusun Hizbullah'a sağladığı destek, Lübnan'daki denklemleri derinden değiştirmiştir. Hizbullah, 1985 yılında ilan ettiği "Açık Mektup" isimli belgede Lübnan'ın sömürge olarak kullanılmasını engellemeyi,

İsrail'in Lübnan topraklarından çıkarılmasını sağlayarak politik bir düzen tesis etmeyi en küçük ve en öncelikli hedef olarak kabul etmiştir (Allahyari vd., 2012: 322).

Nasrallah, 2000 yılında yaptığı konuşmada, İsrail'in Lübnan'daki Müslüman ve Hristiyanları umursamadığını, yalnızca kendi menfaatlerini dikkate aldığını ve onları hizmetçi olarak gördüğünü ifade ederek, İsrail ile mücadelede taviz verilmeyeceğinin altını çizmekteydi. Ayrıca Nasrallah aynı konuşmada, Arap halkına İsrail ile tüm ilişkilerin kesilmesi, İsrail'e karşı çeşitli yaptırımlar uygulanması yönünde çağrıda bulunuyordu (Allahyari vd., 2012: 116). Bu söylemler, Hizbullah'ın varlık amacının merkezine "İsrail ile Mücadele" kavramını yerleştirerek çeşitli bölgesel güçlerden destek arayışında olduğunun en belirgin örneklerinden biridir. Ancak Nasrallah tarafından dile getirilen bu söylemler, Hizbullah'ın uyguladığı politika ile açık bir şekilde çelişmektedir. Hizbullah'ın İsrail ile çatıştığı kadar, İslam'ın en büyük düşmanı olarak gördüğü tekfirici gruplar ile de silahlı olarak çatışma eğiliminde olması, bu söylemlerin halk nezdinde karşılık bulmasını engellemekte ve Hizbullah'ın tek amacının İsrail ile mücadele olmadığını ve mezhepsel birtakım gayelerin varlığını ortaya koymaktadır. Hizbullah'ın destek arayışları, başarıya ulaşması mümkün olmayan temelsiz çabalar olarak öne çıkmaktadır. Hizbullah, Suriye'de iç savaşın patlak verdiği yıllardan kısa bir süre sonra İran'ın vekili olarak faaliyet göstermeye başlamış ve Arap Ayaklanmaları'ndan sonra Beşar Esad'ın devrilmesine yönelik çabalar sürerken, Esad yanlısı bir profil çizmiştir. Bu politika ile Hizbullah sadece küresel güçleri ve Batılı devletleri karşısına almakla kalmamış, Sünni olan Arap nüfusun kendisine düşman olmasına da neden olmuştur (Acar, 2023: 69). Buna rağmen Hizbullah'ın, Şii Arap toplumunun desteğini almak için bazı politikalar izlediği görülmektedir. Örneğin Suriye'de bulunan Şii türbelerin koruması söylemleri tam da bu amaca hizmet etmektedir (Ayhan, 2023: 63). Hizbullah, İsrail ile mücadele üzerinden inşa ettiği varlığını, hep ABD'nin karşısında konumlandırmaya çalışsa da Hizbullah'ın, Amerika'nın Irak'ı işgalinde İran ve ABD yanlısı bir politika izlemesi, örgütün pragmatik çıkarlarını ideolojik duruşunun önüne koyduğunu göstermiştir (Tövbe, 2017).

Hizbullah, İsrail karşıtı bir argümanla destek arayışı içindeyken, İsrail birçok ülkenin terör listesinde adı yazılı olan Hizbullah ile mücadele söylemi üzerinden meşruiyet arayışı içine girmiştir. Yedioth Ahronoth gazetesinin haberine göre İsrail'in BM'deki daimi temsilcisi Ron Bruce, Hizbullah'ı BM'nin 1996 tarihli, 1701 Numaralı Kararı'na² aykırılık teşkil ettiği gerekçesi ile Güvenlik Konseyi'ne şikayet ederek Güvenlik Konseyi'nin

---

² BM'nin genel olarak İsrail ile Hizbullah arasındaki çatışmaların sonlanması, barışın ve güvenliğin sağlanmasına yönelik önlemlerini içeren kararıdır.

Hizbullah saldırılarını kınaması talebinde bulunmuştur (Tevhid Haber, 2014). BM'nin söz konusu kararı, genel olarak İsrail ile Hizbullah arasındaki çatışmaların sona erdirilmesi ile bölgesel barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik alınacak tedbirleri içermektedir (S/RES/1071/1996). Bununla birlikte, ilerleyen süreçte İsrail hükümeti, Lübnan Hizbullah'ı lideri Hasan Nasrallah'ı öldürdüğünü açıklamış ve İsrail Savunma Kuvvetleri, Nasrallah'ın 'artık dünyayı terörize edemeyeceğini' duyurmuştur (The Guardian, 2024). İsrail Savunma Kuvvetleri'nin, Hizbullah'ın artık dünyayı terörize edemeyeceği konusundaki açıklaması dikkat çekicidir. Bu açıklama ile Hizbullah'ın sadece İsrail için değil, dünya için bir tehdit oluşturduğunun altı çizilmiş ve üstü kapalı bir şekilde Batılı devletlerin desteği istenmiştir.

İsrail'in bu stratejisinin ne ölçüde başarılı olduğu ise oldukça tartışmalıdır. Fransa yetkilileri, İsrail'in Gazze Şeridi'ni işgalinin ardından, Harakat al-Muqawama al-İslamiya (HAMAS, İslami Direniş Hareketi) liderliğinde Ekim 2023'te İsrail'e karşı düzenlenen saldırıların doğru olmadığını ifade etmişlerdi. Ancak Fransa'nın bu tutumunu tamamiyle değiştirdiği, Emmanuel Macron'un BM'de yaptığı konuşmadan açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Macron yaptığı konuşmada, İsrail'in Gazze şeridinde icra ettiği operasyonlarını Lübnan'a doğru genişletmesinin kabul edilemez olduğunu, bu hareketin ciddi sonuçlara sebep olacağını ifade etmiştir. Macron'un bu ifadesine İsrail lideri Netanyahu'nun cevabının sert olması üzerine Fransa İsrail'e 30 milyon Amerikan doları değerindeki silah satışı askıya aldığını duyurmuştur (Kılıç, 2024). Macron'un, İsrail'in Lübnan'daki operasyonlarına yönelik sonraki açıklamalarında da aynı eleştirel tutumu sürdürdüğü görülmektedir.

Macron, İsrail'in Lübnan'da yürüttüğü operasyonlara ilişkin sonraki değerlendirmelerinde, bu operasyonların gerek kapsamı gerekse ortaya çıkan insani sonuçları nedeniyle kaygı duyduğunu ifade eden bir yaklaşım benimsemiştir. Macron'un açıklamalarında, özellikle artan sivil kayıplar ve yerinden edilmelerin kabul edilemez bir noktaya ulaştığına dikkat çekmesi, Paris yönetiminin İsrail'in bu saldırıları meşru müdafaa çerçevesinde sunma çabalarını desteklemediğini göstermektedir (Sevinc & Ertürk, 2024). Bu eleştirel yaklaşım, Macron'un aynı yılın ilerleyen dönemlerinde yürütülen ateşkes sürecine ilişkin değerlendirmelerinde daha da belirginleşmiştir.

2024 yılındaki İsrail'in Lübnan saldırıları ile ilgili aynı yılın kasım ayında yürütülen ateşkes sürecinde arabulucu rolü üstlenen Macron, İsrail'in Beyrut'a yönelik saldırılarının kabul edilemez olduğunu belirterek bu eylemlerin ateşkese uyulmadığını ve gerilimi daha da tırmandırdığını ifade etmiştir. Macron ayrıca İsrail'in söz konusu askeri hamlelerinin Hizbullah'ın elini güçlendirdiğini ve örgütün bölgesel destek alanını

genişlettiğini dile getirmiştir (Bassam & Mackenzie, 2025). Bu değerlendirme, Fransa'nın İsrail'in güvenlik kaygılarını tümüyle reddetmemekle birlikte, saldırıların kapsam ve niteliğinin ateşkes sürecine zarar verdiği ve bölgesel istikrarsızlığı artırdığı görüşünü benimsediğini göstermektedir. Dolayısıyla Paris yönetimi, İsrail'in Lübnan operasyonlarına koşulsuz destek vermek yerine, çatışmanın sınırlandırılması ve diplomatik çabaların gclendirilmesi yönünde kısıtlayıcı ve dengeleyici bir tutum sergilemiştir.

ABD açısından bakıldığında Joe Biden, İsrail'in Lübnan işgalini Hizbullah'ı politik alandan silmek için bir şans olarak yorumlamıştır (Independent Türkçe, 2024). Bu değerlendirme doğrultusunda ABD, İsrail'in Lübnan'da yrttği askeri operasyonları büyük lde Hizbullah kaynaklı tehditlere karşı meşru müdafaa çerçevesinde ele almıştır. Biden yönetiminin 26 Kasım 2024 tarihinde Beyaz Saray'ın resmi arşivinde yayımlanan açıklaması da bu yaklaşımın kurumsal niteliğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Söz konusu metinde ABD, atışmanın başlangıç sorumluluğunu Hizbullah'a atfederek İsrail'in güvenliğine yönelik tehdidi merkeze almakta ve Hizbullah'ın geriye kalan kapasitesinin İsrail'i yeniden tehdit etmesine izin verilmeyeceğini vurgulamaktadır (The White House, 2024). ABD'nin İsrail'e yönelik sergilediği pozitif tavrının iki sebebi bulunmaktadır. Birincisi ABD geliştirdiği çeşitli doktrinlerle Orta Doğu'da gcl bir İsrail'in, Rusya'nın yayılmacı politikasına engel olacağını düşünmesi; ikincisi gcl bir İsrail ordusunun Arap devletlerinin İsrail'e yönelik olası saldırılarına engel olarak barışı tesis edeceğine inanmasıdır (Cleveland, 2008: 392-393). Bu açıdan bakıldığında Biden'ın söz konusu açıklamasının ABD'nin politik tutumuna uygun olduğu, tutumunun Hizbullah ile bir ilgisinin olmadığı tespiti yapılabilir.

Almanya, İsrail-HAMAS arasında yaşanan çatışmanın başladığı 7 Ekim 2023 tarihinden itibaren İsrail'e verdiği destek söylemlerini daha baskın bir şekilde dile getirmeye başlamıştır. Öyle ki HAMAS'ın İsrail'e Aksa Tufan'ı hareketini başlatmasından sonra Almanya Başbakanı Olaf Scholz, hkmet beyanı olarak yaptđı açıklamada, İsrail'in güvenliğinin kendileri için bir varoluş sebebi olduğunu ve koşulsuz İsrail'in yanında duruş sergileyeceklerini ifade etmiştir (Deutscher Bundestag, 2023). İsrail'in Lübnan işgali sonrası İsrail ile Hizbullah arasında yaşanan çatışmalarda ise tahmin edildiği üzere İsrail yanlısı bir pozisyon alınması gerektiği ifade edilmiştir (Deutscher Bundestag, 2024). Ancak bu sert destek söylemi, 2024 yılına gelindiğinde İsrail ile Hizbullah arasındaki gerilime ilişkin daha ihtiyatlı ve dengeleyici bir tutuma dönüşmüştür. Scholz, 25 Eylül 2024 tarihinde yaptđı açıklamada, İsrail ile Hizbullah arasındaki gerilimin daha fazla tırmanmaması gerektiğini ifade ederek bölgesel ölçekte büyük bir çatışma riskine

dikkat çekmiştir. Scholz, aynı açıklamasında Almanya'nın İsrail-Hizbullah hattında sürdürülen ateşkes müzakerelerini desteklediğini belirtmiş ve bu konuda Lübnan Başbakanı Necip Mikati'ye güvence verdiğini dile getirmiştir (Dönmez, 2024). Bu değişim, Almanya'nın İsrail'e yönelik desteğinin koşulsuz bir nitelikten tamamen vazgeçtiği anlamına gelmemekte; aksine bölgesel dinamiklerin sertleşmesiyle birlikte bu desteğin daha kontrollü ve diplomasi odaklı bir çerçeveye oturtulduğunu göstermektedir.

Almanya'nın İsrail'e yönelik politik tutumunu sadece İsrail, Hizbullah veya HAMAS özelinde açıklamak doğru bir yaklaşım olmaz. Geçmişinde Yahudilere yönelik soykırım lekesi bulunan Almanya'nın bu tutumu, tarihsel olarak Yahudilere karşı üstlenilen bir savunma sorumluluğu ile de açıklanabilir. Almanya'nın tutumu bu çerçevede şekillenirken, İngiltere Başbakanı Keir Starmer'ın daha temkinli bir söylem benimsediği ve çatışmaların hızla sonlandırılmasına yönelik çağrılar yaptığı görülmektedir (BBC, 2024). Starmer, 26 Eylül 2024 tarihinde BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada, İsrail'in Lübnan'daki askeri faaliyetlerine doğrudan destek vermekten kaçınmış; bunun yerine hem İsrail'in hem de Hizbullah'ın şiddeti durdurması gerektiğini vurgulamıştır. Starmer, bölgedeki tarafların çatışmayı daha da tırmandıracak adımlardan uzak durmasının zorunlu olduğunu ifade etmiş ve mevcut koşulların, acil bir ateşkes sağlanmadığı takdirde kontrol edilemeyecek daha geniş bir çatışmaya dönüşebileceğine dikkat çekmiştir. Ayrıca, gerilimin artmasının hiçbir tarafın çıkarına hizmet etmeyeceğini belirterek, İsrail'in Lübnan'a yönelik operasyonlarının zorunlu bir güvenlik gereği olarak değil, bölgesel istikrar açısından risk oluşturan bir gelişme olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde güçlü bir mesaj vermiştir (UK Government, 2024). Bu yaklaşım, İngiltere'nin İsrail'in meşruiyet söylemine koşulsuz destek sunmak yerine, diplomasiye dönülmesi ve çatışmanın sınırlandırılması yönündeki çağrılarıyla bu söylemi belirgin biçimde sınırladığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, İsrail'in Lübnan'a yönelik saldırılarında kullandığı argümanları diğer bölgesel operasyonlarında da tekrarladığı, özellikle Katar'a yönelik hava saldırısında görülen örnekler üzerinden de gözlemlenmektedir.

09 Eylül 2025 tarihinde İsrail düzenlediği hava saldırısı ile İsrail-HAMAS arasında Gazze'de ateşkes sağlanması için yoğun çalışma yürüten Katar'ın başkenti Doha'yı vurmuştur. Yapılan bu saldırıyı ise tıpkı Lübnan'ı işgal ederek Hizbullah ile mücadele argümanını kullandığı gibi HAMAS ile mücadele söylemleri üzerinden gerekçelendirmiştir (Mills vd., 2025). İsrail'in bu saldırısının hemen ardından, İsrail Cumhurbaşkanı Isaac Herzog ile İngiltere Başbakanı Starmer arasında bir görüşme

gerçekleştirilmiştir. Starmer görüşmede Doha'daki saldırıyı "kabul edilemez" olarak nitelendirmiş ve bunu, "kilit bir ortağın egemenliğinin açık bir ihlali" şeklinde kınamıştır (Al Jazeera, 2025). Benzer şekilde Almanya Dışişleri Bakanı Johann Wadepful, söz konusu saldırının yalnızca Katar'ın toprak bütünlüğünü ihlal etmekle kalmadığını, aynı zamanda rehinelere serbest bırakılmasına yönelik diplomatik çabaları da riske attığını ifade ederek yapılan bu saldırıyı kınamıştır (Anadolu Ajansı, 2025a). Aynı zamanda Fransa Cumhurbaşkanı Macron da saldırıların hiçbir gerekçeyle kabul edilemeyeceğini ifade etmiş ve Katar ile dayanışma içinde olduklarını vurgulamıştır (Anadolu Ajansı, 2025b).

Devlet başkanları ve politikaya yön veren önemli aktörler tarafından yapılan bu açıklamalar, İsrail'in meşruiyet arayışlarının ABD ve Batılı devletler nezdinde beklenen etkiyi tam anlamıyla yaratamadığını ortaya koymaktadır. Ancak, burada önemli bir hususun da dikkate alınması gerekmektedir: Söz konusu aktörlerin söylemlerinin, bölgesel güvenlik kaygılarından ziyade küresel çıkarlarını ön planda tutarak şekillenmiş olabileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla İsrail'in Lübnan'ı işgali sonrası uluslararası alanda gelen tepkiler, bölgesel güvenlik dinamiklerini daha fazla karmaşık duruma getirmiştir. Hizbullah ise, ideolojik söylemleri ile pragmatik çıkarları arasında bir denge kurma çabası içerisinde olan, ancak sergilediği tutarsız politikalar nedeniyle samimiyeti ve güvenilirliği sıklıkla sorgulanan bir aktör olarak öne çıkmaktadır.

5. Sonuç

Lübnan'daki Şii topluluğun siyasal ve toplumsal örgütlenmesi, EMEL Hareketi'nden Hizbullah'a uzanan süreçte hem ülke içi mezhepsel dengeler hem de bölgesel ve uluslararası güç ilişkileri doğrultusunda şekillenmiştir; İsrail'in Lübnan'a yönelik işgalleri ve Hizbullah'a karşı yürüttüğü askeri ve siyasi faaliyetler üzerinden uluslararası meşruiyet sağlama çabaları, başta ABD, Fransa ve İngiltere olmak üzere birçok Batılı aktörden beklenen düzeyde karşılık bulmamış ve sınırlı destekle sonuçlanmıştır. Tarihsel olarak Doğu Akdeniz'in stratejik konumunda yer alan Lübnan, Fenikelilerden başlayarak Asurlular, Babilliler, Persler, Makedonyalılar ve Romalıların etkisi altında kalmış, farklı dini grupların (Maruniler, Sünniler, Şiiler ve Dürziler vb.) siyasal ve sosyal yapıyı biçimlendirdiği bir demografik yapıya sahip olmuştur; Fransız manda yönetimi ve 1943 Milli Paktı bu yapıyı resmi siyasete yansıtarak mezhepsel dengeyi kurumsallaştırmıştır. 1970'lerden itibaren Şii topluluğun kamusal alandaki görünürlüğü EMEL Hareketi ile artmış, toplumsal talepler siyasete taşınmış ve 1980'lerde kurulan Hizbullah ile örgütsel ve ideolojik kapasite güçlenmiş; bu süreç İsrail'in güvenlik politikalarını ve uluslararası meşruiyet arayışlarını etkilemiştir.

İsrail'in Lübnan işgalleri, Hizbullah'ı "terör örgütü" olarak göstererek uluslararası meşruiyet kazanma stratejisinin parçası olmuştur; ancak bölgesel aktörler ve Lübnan'daki çeşitli topluluklar nezdinde bu girişimler sınırlı etki yaratmış, eleştirilerle karşılaşmıştır. Musa es-Sadr'ın öncülüğünde EMEL'in kurulması, Şiiilerin hak taleplerini siyasete taşıması ve Lübnan Direniş Hareketi çerçevesinde Hizbullah'ın ortaya çıkışı, Şii hareketinin ideolojik ve örgütsel temellerini güçlendirmiştir. Hizbullah, "Lübnan'ın ve Dünyanın Ezilenlerine Açık Mektup" manifestosu ile İsrail'e karşı direnişi merkeze alan bir söylem geliştirmiş, sosyal hizmet ve askeri faaliyetleriyle Şii toplulukta meşruiyet kazanmış, ancak uygulamaları ve bölgesel müdahaleleri Batılı devletlerin desteğini sınırlamıştır. İsrail ise Hizbullah'a karşı yürüttüğü kampanyalar ve BM nezdindeki girişimlerle meşruiyet arayışında bulunmuş, bu çabalar farklı tepkilerle karşılaşmış ve başarı düzeyi tartışmalı kalmıştır; sonuç olarak, Lübnan'daki Şii topluluk örgütlenmesi ve Hizbullah'ın uluslararası meşruiyet arayışları, tarihsel, demografik ve bölgesel dinamiklerle şekillenen karmaşık bir yapıyı ortaya koymaktadır.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Yazar Katkı Beyanı: 1.Yazarın katkı oranı %100 1. Yazar, çalışmanın tasarlanması (%100), veri toplanması (%100), veri analizi (%100), metin yazımı (%100), makale gönderimi ve revizyonu (%100) için belirtilen oranlarda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı: Yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Lisans: Creative Commons Atıf-GayrıTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) Lisansı ile lisanslanmıştır.

Ethical Statement: It is hereby declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study, and that all sources utilized have been properly cited in the reference list.

Author Contribution Statement: The contribution rate of the 1st author is 100%. The 1st author contributed to the design of the study (100%), data collection (100%), data analysis (100%), manuscript writing (100%), and article submission and revision (100%) at the specified rates.

Conflict of Interest Statement: The author(s) declare that there is no conflict of interest.

Funding: No external funding was used to support this research.

License: This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

Kaynakça

- Acar, İ. (1989). *Lübnan bunalımı ve Filistin sorunu*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu.
- Acar, Ö. (2023). Kuruluşundan bugüne Lübnan Hizbullah'ı: Lübnan'a verdikleri ve Lübnan'dan aldıkları. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 25(1), 66-88.
- Aktaş, A. (2022). *Sosyal cihad*. Çizgi Kitabevi.

Al Jazeera. (2025). Israel's President Herzog said 'Argued out of respect' with British PM, retrieved from <https://www.aljazeera.com/news/2025/9/11/israels-president-herzog-said-argued-out-of-respect-with-british-pm> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Alagha, J. (2007). *Hizbullah silahlı mücadeleden iktidar partisine*. Doğan Kitap.

Allahyari, M., Sarıalioğlu, O. K., & Erkin, İ. (2012). *Direnişin dili*. Feta Yayıncılık.

Anadolu Ajansı. (2025a). Germany slams "unacceptable" Israeli strike on Qatar, retrieved from <https://www.aa.com.tr/en/europe/germany-slams-unacceptable-israeli-strike-on-qatar/3682977> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Anadolu Ajansı. (2025b). Macron says Israeli strikes in Qatar "unacceptable", retrieved from <https://www.aa.com.tr/en/europe/macron-says-israeli-strikes-in-qatar-unacceptable/3682838> (Erişim Tarihi: 22.09.2025).

Andırırbu, R. (2020). Bütünleşemeyen Lübnan'da temel siyasi aktör olarak dini gruplar. *Bellek Uluslararası Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 190-212.

Atlioğlu, Y. (2014). *Savaşta ve barışta Lübnan Marunileri*. Kaknüs Yayınları.

Ayhan, S. (2023). Lübnan Hizbullahı'nın Sünni Arap dünyasındaki algılanış şekli ve Suriye iç savaşına dair çelişkileri. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 8(1), 48-74.

Bağlıoğlu, A. (2008). Lübnan'ın tarihsel dokusu ve yönetim anlayışındaki mezhebi etkiler. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(1), 13-36.

Bassam, L., & Mackenzie, J. (2025). Israel conducts first strike on Beirut's southern suburbs since truce, retrieved from <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-intercepts-projectiles-launched-lebanon-2025-03-28/> (Erişim Tarihi: 25.11.2025).

BBC News. (2024). Keir Starmer steps up call for a ceasefire in Lebanon at UN, retrieved from <https://www.bbc.com/news/articles/ckg9q40e91no> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

BBC News. (2024). Hasan Nasrallah: suikast nasıl düzenlendi, <https://www.bbc.com/turkce/articles/cd6qn5g24jgo> (Erişim Tarihi: 14.06.2025).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK). (1996, Ağustos). *1071 sayılı karar*, [https://undocs.org/S/RES/1071\(1996\)](https://undocs.org/S/RES/1071(1996)).

Bozkurt, A. (2013). Hizbullah'ın Lübnan'da kuruluşu ve popüleritesinin sebepleri. *Tarih Okulu Dergisi*, 14(16), 599-627.

Bulut, F. (1997). *İslamcı örgütler 2*. Doruk Yayınları.

Cleveland, W. L., & Harman, M. (Çev.). (2008). *Modern Ortadoğu tarihi*. Agora Kitaplığı.

Çelik, H., & Soydan, M. A. (Ed.). (2006). *Hizbullah*. Birey Yayıncılık.

Deutscher Bundestag. (2023). Deutscher Bundestag - Olaf Scholz: Deutschland hat nur einen Platz, den Platz an fer, retrieved from <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2023/kw41-de-regierungserklaerung-970542> (Erişim Tarihi: 19.09.2025).

Deutscher Bundestag. (2024). Unterstützung des selbstverteidigungs-rechts Israels debattiert, retrieved from <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2024/kw42-de-aktuelle-stunde-israel-1024606> (Erişim Tarihi: 25.06.2025).

Dönmez, B. B. (2024). German chancellor says Israel-Hezbollah conflict “must not escalate any further”, <https://www.aa.com.tr/en/politics/german-chancellor-says-israel-hezbollah-conflict-must-not-escalate-any-further/3341711> (Erişim Tarihi: 25.11.2025).

Ebuzeri, A., & Baran, S. (2012). *Lübnan’da direniş’in mimarı imam Musa Sadr*. Feta Yayıncılık.

Elhan, N., & Tür, Ö. (2025). Araçsallaştırmadan ittifaka: Suriye-Hizbullah ilişkilerinde stratejik bağımlılığın inşası (1985-2023). *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 44, 50-74.

Erdemol, M. K. (2024). İsrail Lübnan’a neden saldırdı. Halk TV, <https://halktv.com.tr/makale/israil-lubnana-neden-saldiridi-873648> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Euronews. (2024). İsrail Güney Lübnan’da yeni saldırı başlattı, <https://tr.euronews.com/2024/09/19/sinir-otesi-gerilim-artmaya-devam-ederken-israil-guney-lubnana-yeni-bir-saldiri-baslatti> (Erişim Tarihi: 13.08.2025).

Fieldhouse, D. K., & Şahin M. (Çev.). (2018). *Ortadoğu’da Batı emperyalizmi 1914-1958*. T&K Yayınları.

Haksöz Okulu. (1990). Hizbullah’tan Lübnan ve dünya mustazaflarına açık mektup, <https://www.haksozhaber.net/okul/hizbullahtan-lubnan-ve-dunya-mustazaflarina-acik-mektup-124yy.htm> (Erişim Tarihi: 14.06.2025).

Hatun, M. A. (2016). *Şehid Seyyid Abbas Musevi*. Feta Yayıncılık.

Independent Türkçe. (2024). ABD’nin tehlikeli Lübnan planı ortaya çıktı, <https://www.indyturk.com/node/746624/dunya/abdinin-tehlikeli-lubnan-planii-ortaya-cikti> (Erişim Tarihi: 22.03.2025).

Kahraman, Ö. (2019). *Suriye krizinde Lübnan Hizbullahı’nın rolü*. Gece Akademi.

Kılıç, A. (2024). Analiz: İsrail’in Lübnan işgali ve Fransa’nın ikilemi, M5 Dergi, <https://m5dergi.com/one-cikan/analiz-israilin-lubnan-igali-ve-fransanin-ikilemi/> (Erişim Tarihi: 02.02.2025).

Kor, Z. T. (2006). *Lübnan*. İlke Yayıncılık.

Mills, A., Choukeir, J., Elimam, A., & Mason, J. (2025). Israel attacks Hamas leaders in Qatar, Trump says he’s “very unhappy” about strike, Reuters, <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-attacks-hamas-leaders-qatar-trump-says-hes-very-unhappy-about-strike-2025-09-09/> (Erişim Tarihi: 20.09.2025).

Nanji, A. (1991). Fuad I. Khuri, imams and emirs: State, religion and sects in Islam. *International Journal of Middle East Studies*, 23(4), 621-623.

Sevinc, N. T., & Erturk, N. A. (2024). French president regrets Israel’s continuing military operations in Lebanon, <https://www.aa.com.tr/en/europe/french-president-regrets-israels-continuing-military-operations-in-lebanon/3372789> (Erişim Tarihi: 25.11.2025).

Taflıoğlu, M. (2016). Lübnan anayasal düzeninde egemenlik dağılımı. *Sosyoekonomi*, 24(28), 31-42.

Tevhid Haber. (2014). İsrail, Hizbullah’ı Güvenlik Konseyi’ne şikayet etti, <https://www.tevhidhaber.com/israil-hizbullahi-guvenlik-konseyyine-sikayet-etti-103322h.htm> (Erişim Tarihi: 20.07.2025).

The Guardian. (2024). British Nationals urged to leave Lebanon immediately, retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2024/sep/28/british-nationals-urged-to-leave-lebanon-immediately> (Erişim Tarihi: 24.07.2025).

The White House. (2024). Remarks by President Biden announcing cessation of hostilities between Israel and Hezbollah, retrieved from <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/speeches-remarks/2024/11/26/remarks-by-president-biden-announcing-cessation-of-hostilities-between-israel-and-hezbollah/> (Erişim Tarihi: 25.11.2025).

Tövbe, G. (2017). Maske düştü ve Hizbullah'ın yüzü görüldü, Al Jazeera Türk, <https://www.aljazeera.com.tr/gorus/maske-dustu-ve-hizbullahin-yuzu-goruldu> (Erişim Tarihi: 06.01.2025).

Turan, N. S. (2016). Lübnan'da ulusun inşası ve ortak tınının üretimi-Rahbani kardeşler ve Feyruz. *Ortadoğu Etütleri*, 3(1), 194-228.

UK Government. (2024). PM United Nations General Assembly speech: 26 September 2024, retrieved from <https://www.gov.uk/government/news/pm-united-nations-general-assembly-speech-26-september-2024> (Erişim Tarihi: 26.11.2025).

Zamir, M. (1978). Emile Edde and the territorial integrity of Lebanon. *Middle Eastern Studies*, 14(2), 232-235.

Zeynebiye. (2011). Emel: İmam Musa Sadr Yaşıyor, <http://zeynebiye.com/d/77301/emel-imam-musa-sadr-yasiyor> (Erişim Tarihi: 14.06.2025).